

چهار شنبه، ۰۲ فروری ۲۰۲۲

داکتر عبدالرحمن زمانی

تعهدات و تقای نادرخان برای بدست آوردن کمک های بیشتر از انگلیس ها (از لابلای اسناد آرشیف انگلستان)

در یکی از اسناد گذشته دیدیم که انگلیس ها نمیخواستند در رساندن نادر خان به قدرت اسناد تحریری بجا بگذارند. اسنادی را که درین قسمت به علاقمندان تاریخ معاصر افغانستان تقدیم میکنم، نه تنها یک نمونه دیگری از آن اسناد قبلی بوده، بلکه از تعهدات و امتیازات مهمی پرده برمیدارد که نادر خان در بدل کمک های نظامی، مالی و استخباراتی انگلیس ها قبل از رسیدن به تاج و تخت کابل سپرده است.

Minute Paper.	Register No. P. 6910	SECRET. POLITICAL DEPARTMENT.
Date.	Initials.	SUBJECT.

سند فوق کاپی یک صفحه ای از دوسیه اسناد آرشیف انگلستان را نشان میدهد که از آن بحیث منبع اسناد مورد بحث امروزی ما استفاده شده است. درین کاپی شماره ثبت، عنوان یعنی اوراق

صورتجلسات محرمانه دیپارتمنت سیاسی مربوط به افغانستان با تاریخ آن به مشاهده میرسد. قسمت هایی از این اسناد حال از محرمانیت برآمده و بدسترس محققین قرار دارد.

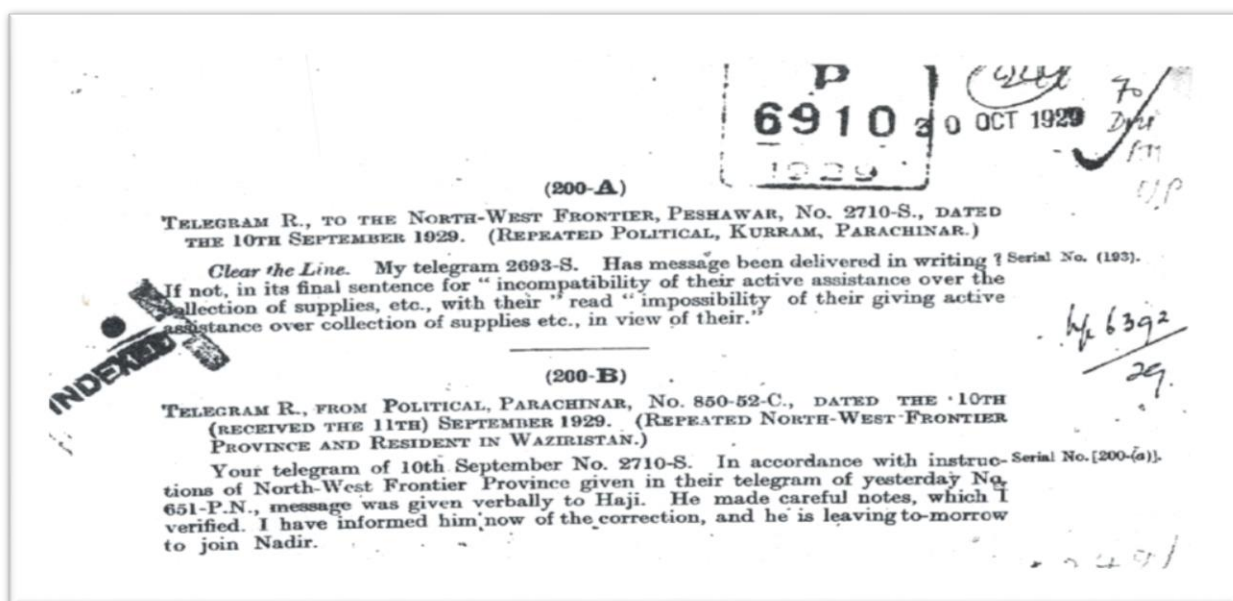
ناکامی ها و شکست های متواتر هفت ماهه نادرخان و برادرانش در ماه های اپریل، جون، جولای، آگست و سپتمبر ۱۹۲۹ سبب شد تا بیش از هفت ماه نتوانستند مطابق نقشه طرح شده پلان شانرا به پیش ببرند. نادر خان برخلاف آنچه در اول تصور کرده بود، درک مینماید که تنها با پشتیبانی اقوام داخلی و بدون کمک مؤثر انگلیس ها نمیتواند کامیابی اش را تامین کند. لذا مجبور میشود یکتن از نمایندگان خاص خود، حاجی محمد اکبر خان یوسفی، را که به لسان انگلیسی آشنائی کافی داشت، سابق بحیث قونسل در بمبئی ایفای وظیفه مینمود و با «دینس بری» سکرتر امور خارجی حکومت هند بریتانوی هم سابقه شناسائی داشت، بفرستد، تا مطالباتش را به مامورین عالیرتبه انگلیس ها تقدیم کند.

میکوناچی، نماینده سیاسی انگلیس ها در ایجنسی کرم بتاریخ ۱۰ اگست ۱۹۲۹ اطلاع میدهد که: « نادر خان در مکتوب مؤرخ ۹ اگست نوشته است که وی حاجی محمد اکبر را راجع به موضوعات افغانستان برای تبادل نظر با دفتر خارجه به شیمله میفرستد. وی درین رابطه خواهان امکانات است. لطفا بصورت عاجل از طریق تلگرام هدایت دهید». (تلگرام شماره ۳۵/۷۳۴/سی مؤرخ ۱۰ اگست ۱۹۲۹ پولیتیکل ایجنت، پاراچنار، به ایالت سرحدی شمال غربی و کاپی به شیمله).

وی به تعقیب همان تلگرام به تاریخ ۱۳ اگست تلگرام دیگری فرستاده و مینویسد که «حاجی محمد اکبر رسیده است و منتظر هدایت میباشد». (تلگرام ۴۸/۷۴۷/سی مؤرخ ۱۳ اگست پولیتیکل ایجنت پاراچنار به حکومت ایالت سرحدی شمال غربی).

در جواب از شیمله هدایت داده میشود که «به حاجی محمد اکبر باید اطلاع داد که نماینده سیاسی در پاراچنار آماده است تا هر پیامی را که وی حمل میکند، بشنود. در غیر آن اگر حاجی ترجیح میدهد که پیامش را به کمشنر عالی تسلیم کند، امکانات سفرش به پشاور آماده خواهد شد». (تلگرام شماره ۲۶۴۶ مؤرخ ۲ سپتمبر ۱۹۲۹).

ایجنت سیاسی از پاراچنار بتاريخ سوم سپتمبر ۱۹۲۹ اطلاع داد که حاجی محمد اکبر با مکتوبی از محمد نادر خان نزد او آمد. نادر خان درین مکتوب به اکبر خان صلاحیت داده بود تا نظریات او (نادرخان) را به حکومت هند بریتانوی انتقال داده و منتظر دستور بماند. نادر خان گفته بود که نه دادن کمک در وقت مشکلات فراموش شده میتواند، و نه خلق کردن مشکلات. از جمله چهار نکته که نادر خان مطرح کرده بود، نکته سوم آن راجع به پول بود: «پول ضرورت اولیه تنظیم لشکر در افغانستان میباشد.» در نکته چهارم نادر خان از مقامات انگلیسی خواسته بود تا به اقوام وزیر و

مسعود، که تصمیم گرفته بودند به او کمک کنند، اجازه این کار داده شود.» (اسناد آرشیف هند بریتانوی، تلگرام شماره ۲۱/۸۱۹ سی مؤرخ ۳ سپتمبر ۱۹۲۹ پولیتیکل ایجنت پاراچنار به حکومت ایالت سرحدی شمال غربی. L/P&S/۱۰/۱۳۰۱.)

در فوق کاپی دو تلگرام دیگر درین رابطه را می بینیم:

– در تلگرام اول از کمشنر عالی ایالت سرحدی پرسیده میشود که «آیا پیغام [برای نادرخان توسط حاجی محمد اکبر خان - زمانی] به صورت تحریری داده شد؟ اگر داده نشده باشد، در جمله آخر به عوض "ناسازگاری کمک فعال آنها به عوض جمع آوری ذخایر و غیره، با" ناممکن بودن کمک فعال آنها به عوض جمع آوری ذخایر و غیره، با توجه به آنها" خوانده شود.»

– در تلگرام دوم به جواب آن میخوانیم که «پیغام به حاجی به صورت شفاهی داده شد. وی به دقت یاد داشت گرفت، من آنرا ارزیابی نمودم. من همین حالا از تصحیح به وی اطلاع دادم. او

فردا میرود تا با نادر بییوندد». (اسناد آرشیف انگلستان، دوسیه سیاسی و محرم شماره
(L/P&S/۱۰/۱۳۰۱)

در تلگرام فوق میخوانیم که «حاجی محمد اکبر امروز با جوابی از نادر به حکومت هند به پاراچنار برگشته است. من این جواب های وی را که حاوی تقاضا های بیشتر میباشد، یادداشت نموده و از طریق پوست میفرستم. حاجی فردا به علی خیل برمیگردد. وی تا وقتی که احضار شود، منتظر احکام بعدی میباشد». (همانجا)

نکات عمده مکتوب مهم نادر خان را، که در آن تعهدات و امتیازات مهم نادر خان به انگلیس ها ذکر شده است، درین تلگرام نشان داده میشود:

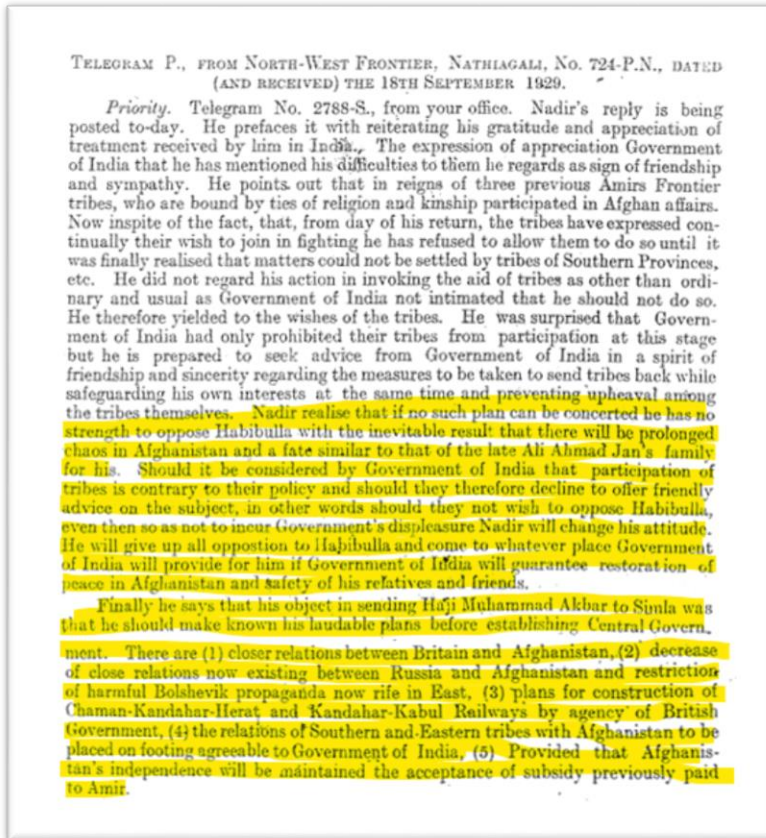
درین تلگرام میخوانیم که «جواب نادر امروز از طریق پوست به شما فرستاده شد. او در مقدمه با حق شناسی از پیش آمد حکومت هند با وی تکرار ابراز قدردانی مینماید.

اظهار قدردانی ازینکه که توانست مشکلات خود را به ایشان ذکر کند، و آنرا نشانه دوستی و همدردی میدانند..... نادر درک کرده است که اگر چنین پلانی [یعنی اگر حکومت هند بریتانوی به قبایل آنطرف سرحد اجازه ندهد که به او کمک و معاونت نماید] تحقق نیابد، او دیگر توانمندی مقابله با حبیب الله [کلکانی] را ندارد در نتیجه افغانستان بصورت اجتناب ناپذیر دچار هرج و

TELEGRAM R., FROM THE NORTH-WEST FRONTIER PROVINCE, NATHLAGALI, NO.
714-P.N., DATED (AND RECEIVED) THE 16TH SEPTEMBER 1929.
Reference Political Kurram's telegram of 11th September No. 850-52-C. Fol-Serial 1
Following telegram has been received from Political, Parachinar, 858-59-C., 14th Sep-
tember. Begins. Haji Mohamed Akbar returned to Parachinar to-day with a reply
from Nadir to Government of India's letter. I have written down this answer
which contains further request, and am despatching by post. Haji returns to
Ali Khel to-morrow, and will attend for orders when summoned. Ends.

مرج دوامدار و تباهی خواهد شد، و سرنوشت شبیه مرحوم علی احمد جان و خانواده اش
[منظور از توهین و به توپ بسته کردن والی علی احمد خان توسط سقوی ها] برای او و خانواده
اش.

اگر حکومت هند اشتراک قبایل [ماورای سرحد] را خلاف پالیسی شان بداند و اگر درین رابطه دادن مشوره دوستانه را رد کند، به عبارت دیگر اگر حکومت هند خواهش مقابله با حبیب الله را نداشته باشد، نادر رویه اش را تغییر خواهد داد. وی از تمام مخالفت با حبیب الله دست برداشته و به هر جائیکه حکومت هند برایش تهیه کند خواهد رفت بشرطیکه حکومت هند اعاده صلح در افغانستان و امنیت خویشاوندان

و دوستانش را تضمین کند. در آخر او [نادرخان] میگوید که هدف از فرستادن حاجی محمد اکبر به شیمله این بود که قبل از استقرار یک حکومت مرکزی پلان های قابل ستایش اش را روشن کند. این پلان ها عبارتند از:

۱. روابط نزدیکتر بین بریتانیا و افغانستان.
۲. تقلیل روابط موجود بین روسیه و افغانستان و

جلوگیری از تبلیغات بلشویک ها که اکنون در شرق گسترده است .

۳. پلان ساختمان خط آهن چمن قندهار و هرات ، و قندهار کابل توسط مؤسسات حکومت بریتانیا.
۴. تنظیم روابط قبایل جنوب و شرق با افغانستان به اساسی که برای حکومت هند قابل قبول باشد.
۵. افغانستان با وصف استقلال (!) معاشات مستمری را که به امیران سابق میداد، قبول کند. (تلگرام شماره ۷۲۴ مؤرخ ۱۸ سپتمبر ۱۹۲۹ راجع به نقاط عمده مکتوب نادر خان).

منابع:

۱. اسناد آرشیف هند بریتانوی، تلگرام ۴۸/۷۴۷/سی مؤرخ ۱۳ اگست پولیتیکل ایجنت پاراچنار به حکومت ایالت سرحدی شمال غربی.

۲. اسناد آرشیف هند بریتانوی، تلگرام شماره ۲۶۴۶ مؤرخ ۲ سپتمبر ۱۹۲۹ .
۳. اسناد آرشیف هند بریتانوی، تلگرام شماره ۲۱/۸۱۹ سی مؤرخ ۳ سپتمبر ۱۹۲۹ پولیتیکل ایجنت پاراچنار به حکومت ایالت سرحدی شمال غربی. L/P&S/۱۰/۱۳۰۱.
۴. اسناد آرشیف انگلستان، دوسیه سیاسی و محرم شماره L/P&S/۱۰/۱۳۰۱
۵. اسناد آرشیف انگلستان، تلگرام شماره ۷۲۴ مؤرخ ۱۸ سپتمبر ۱۹۲۹ راجع به نقاط عمده مکتوب نادر خان.

پایان